

30 JAN. 1931

REISEN

VAN

NICOLAUS DE GRAAFF

Gedaan naar alle gewesten des Werelds

Beginnende 1639 tot 1687 inclus

UITGEGEVEN EN TOEGELICHT DOOR

J. C. M. WARNSINCK

KAPITEIN TER ZEE

4617

MET 2 KAARTEN EN 7 PLATEN

publ 1701

'S-GRAVENHAGE
MARTINUS NIJHOFF
1930

Werken Linschoten Ver. 33

een groot gevolg van Princen, Heeren en Edelen, nevens 260. *Oli-phanten*, altemaal met *kostelijke zijde, goud lakens* en *geborduurde kleeden behangen*. Wiens tanden enige met goud andere met silver waren overtoegen: andere met vierkante huisjes en kostelijcke tenten op haar rugge, daar veel *Vendels* met *silver* en *goud* doorwerkt afhingen. Ook enige *Rinoceros* en Peisiaanse *Paarden* met *silveren* en *goude tomen*, en kostelijke kleeden toegerust. En menig- [10] te van des overlede konings *Vrouwen*, die de trein en rousleep ver- 1641 meerderden. En aldus wierd 't Lijk in de Kist van *Tambago Soosa* ¹⁾, dat is, halv' *goud* en *koper*, met alderhande *goude lakense kleeden* behangen, naar 't Agterhov' by zijn Voor-vaders begraven, en honderd dagen van zijn *Vrouwen* en *Bysitten* beweend, en dagelijks alderhande *spijs, drank* en *toebak* gebragt, als of hy leefde, 't welk van dese Wijven haar klaag-uuren geëindigt zijnde, met vregde wierd op gegeten.

So haast was des *Konings Lijk* niet inde Graf-stede geset, of twe *silvere Kamer-stukjes* ²⁾ wierden afgeschoten waarop al 't Geschut in *Achin* de gantsche nagt gelost en afgeschoten wierd, met ge-duurig geroep; *God bewaar de nieuwe Koningin*, en daar mede was alles in rust en vrede.

Op dit Comptoir enige tijd gelegen hebbende aanlande van *Batavia* 't Jagt *Franiker*, mede brengende den Heer *Schouten* ³⁾ als afgesant aan de Koninglijke regeringe van *Achin* gesonden, en sijn Gaaf op 't Jagt
Franiker. saken in enige dagen verrigt hebbende, vertrok met 't selve Jagt naar *Batavia*, waar op ik mede geordeneerd wierd. Op *Batavia* komende ⁴⁾ vond mijn Moeders Broeder *Dirk Bollus*, welke in 't kort voor Opperhoofd met de Jagten *Limmen* en *Venlo*, naer de *Male-*

¹⁾ Valentijn (t. a. p.) spreekt van „een kist van Sowassa, een metaal uit koper en goud bestaande, en bij de Inlanders voor veel waardiger als zuiver goud gehouden”. Verg. tembaga (Mal.) = koper, tambaca (Port.) = o.a. metaal, samengesteld uit goud, silver en koper, tombac (Fr. en Eng.) = 86 % koper, 14 % zink, soewasa (Mal.) = alliage van een of twee deelen goud, en één deel koper. Zie Pijnappel, p. 198.

²⁾ Kanonnetjes uit twee stukken bestaande, die door metalen banden, stroppen als anderszins, aan elkaar verbonden werden. Het achterste stuk, de „kamer”, bevatte de buskruitlading; in de „ziel” van het voorste stuk werd de kogel geschoven. Ter bevordering der vuursnelheid behoorden dikwijls bij één voorstuk verscheidene kamers, die te voren met buskruit gevuld werden. De Spanjaarden noemden deze stukken *pieças de camera*, de Portugeesen *pieças de braga*. Zie de Jonge, *Gesch. Ned. Zeew. 2e druk, I, p. 67—69*, en voor teekeningen *Mariner's Mirror 1920, afl. 1*.

³⁾ Zie p. 4, en Heeres, Corp. Dipl. p. 345.

⁴⁾ 7 September 1641. *Dagregister 1640—'41, p. 422.*

watering en hoge watervloeden gemeenlijk eens en somtijds tweemaal in 't jaar de stad onder setten, datmen met schuiten van 't ene huis tot 't andere moet varen. *Achin* heeft ontrent twee Duitse mijlen in sijn omtrek, onbemuurd, en sonder Schansen of Bolwerken; dog men siet buiten de stad hier en daar een vervallen Sterkte, en enig schoon metaal Geschut van de Affuiten in 't zand leggen, dat sy eertijds van de *Portugesen* en de Koning van *Jahor* hebben genomen. In de stad zijn twe grote Markt-plaatsen; een in 't midden, en d'ander aan 't bovineinde der selve, alwaar *Indiaanse*, so *Moorsche* als *Heidense* Kooplieden met alderhande Waren te koop sitten. Ook zijn daar verscheide *Heidense Pagoden*, en *Moorsche Tempelen* en een groot *Koninklijk Paleis*, heerlijk en groot na de Indiaanse wijze, meest van steen, met treffelijke wooningen geboud, en met tuinen versien: daar in sijn schone Piramiden, verscheide Grafsteden van d' overledene Koningen, Fonteynen, Waterlopen, en een groot Vrouwen-huis, daar de Konings Vrouwen, die men seide dat over de 7 of 800 zijn, door gelubden bewaard worden, 't welk ligt te geloven is: want 't zy dat hy met olifanten uit rijd, of met Vaartuigen op de Rivieren sig verlustigd, is altijd met een groot getal Vrouwen omringt, gelijk wy menigmaal gezien hebben: en zijn dese *Achinders* en *Sumatraanse* Inwoonderen in haar manier van leven, kleeding, dragt en Godsdienst, als de *Javanen* en *Maleyers* haar nagebuiren ¹⁾.

In de tijd dat ik in *Achin* lag, is de *Koning* overleden ²⁾ veroorzakende een groote opschudding onder de Grootten, waar door veel volk om 't leven geraakte: en wy onse Logie vier a vijf dagen gesloten hielden: want ider wilde Koning zijn. Eindelijk wierd de *Koninginne* uitgroepen als *Regente* van 't *Koningrijk*, en heeft ook veel jaren na die tijd als een treffelijke Vorstin geregeert ³⁾.

Koning van
Achin sterft.

Ondertusschen wierd de Lijkstatie van den overleden toeberaid, en met Koninklijke pragt uitgevoert ⁴⁾: deselve bestond in

Lykstatie des
Konings van
Achin.

¹⁾ Zie voor Atjeh in 1637 (22 April tot 2 Mei) *The Travels of Peter Mundy*, Vol. III, part. I, p. 116—137. (Hakluyt Society, second series no. XLV, 1919.)

²⁾ Sultan Iskandar Tsani, overleden 15 Februari 1641. (Dagregister 1640—'41 p. 322). Zie over de troonsopvolging uitvoerig Bowrey, *Countries round the Bay of Bengal*, p. 295 e.v. ³⁾ Tadj al-alam, regeerde tot haren dood, 23 October 1675.

⁴⁾ Valentijn (*V. Sumatra*, p. 8) neemt bijna woordelijk de beschrijving der begrafenis in 1641 van de Graaff over, doch laat haar betrekking hebben op den in 1636 overleden Sultan Iskandar Moeda. Dit geeft Marsden (*History of Sumatra*, p. 446—447) aanleiding te vermelden dat groote verschillen bestaan in Europeesche en Maleische bronnen ontrent den datum van overlijden van Iskandar Moeda. Zie ook *Travels of Peter Mundy*. Vol. III, part. I, p. 119—120.